

Landbruks- og matdepartementet

Høringsinnspill - forslag til lov om forebygging og reduksjon av matsvinn (matsvinnloven)

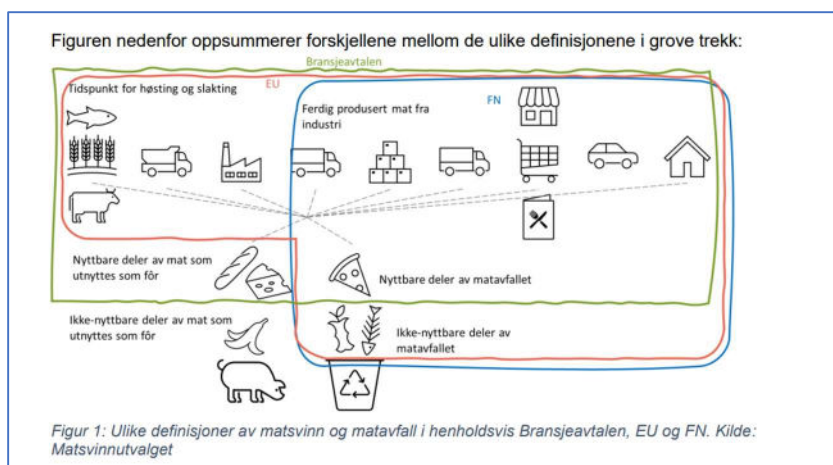
Viser til høringsnotat og kommer med våre innspill.

Naturvernforbundet støtter dette viktige forslaget, som vil ha positiv betydning både for klima, utnyttelse av verdifulle ressurser og Norges selvberging. Vi ser at det må gjøres ytterligere grundig forarbeid med forskrifter før og vi ser fram til å bidra også i neste fase. Vi anmoder om raske prosesser for snarest å kunne implementere både lov og nødvendige forskrifter. Denne uttalelsen omhandler både lov og forskrift.

Definisjoner

Alle de foreslåtte matsvinndefinisjonene inkluderer bare produkter som blir produsert *med den hensikt å være mat for mennesker*. En slik begrensning tar dermed ikke med 3 millioner verpehøns, 30 000 geitekillinger, minst 14 000 tonn nedpløyde grønnsaker og om lag 1 million tonn kornressurser som i dag går til dyrefôr. Naturvernforbundet mener at regjeringen må se nærmere på hvordan også disse matressursene skal ivaretas bedre. Hvis for eksempel bakeriene senker sine krav til glutenkvaliteten noe, vil mye mere av kornressursene kunne brukes til menneskemat direkte.

Vi mener det er viktig at definisjonen som brukes, dekker hele virkeområdet for loven, og at vi velger den definisjon som best tjener lovens hensikt. I forskriften må det tydelig komme fram hvordan de ulike typene svinn skal rapporteres.



Figur 1 Naturvernforbundet ønsker en definisjon som også omfatter import og næringsmidler som burde være for mennesker, det vil si det som inkluderes av enten grønn eller rød strek i figuren. Figuren er hentet fra høringsnotatet til saken.

Lovens begrunnelse

Høringsbrevet begrunner loven ved å vise til klimaeffekter. Det stemmer, men også artstap og arealtap/naturtap er viktige begrunnelser som bør med. I Naturvernforbundets rapport [Hvordan norsk forbruk utrydder arter](#) framgår det at hele 71 prosent av potensielt artstap vårt private forbruk forårsaker, skyldes matforbruk. Dette understreker at matsvinn også vil ha stor effekt på naturtap.

Hvilke volumer unngått matsvinn som skal oppnås, bør presiseres. Selv i høringsnotatet var det vanskelig å finne hvilke størrelser det er snakk om. Naturvernforbundet spør også om tonnasje er den beste målestokken, gitt lovens formål. Vi foreslår at både klima- og naturkonsekvenser av ulike typer fraksjoner utredes, og at mål for fraksjonene innføres i forskrift. Slike konsekvenser må i det minste pålegges de som skal dokumentere og følge utviklingen.

Lovens virkeområde

Høringsnotatet tar kun for seg mat som produseres i Norge. Vi importerer mye mat eller næringsmidler med menneskemat som formål. [Importverdien i 2023 var på omkring 1023 milliarder kroner](#). Det virker som verken loven eller statistikken kommer til å dekke importert mat som enten må utsorteres eller har kort «levetid» som menneskemat. Etersom import utgjør en betydelig andel av maten som tilbys nordmenn, må dette tas inn i loven. Naturvernforbundet mener derfor loven også må gjelde ved import av næringsmidler og gjelde fra ankomst til Norge. Importører av mat over en viss størrelse bør derfor omfattes.

Vi ber også om at lov og forskrifter utformes slik at Svalbard og indre farvann, ferjer, innlands cruise også etter hvert kan komme inn under de samme regler som ellers.

Bransjeavtalen må ikke skape lovtomt rom

Bransjeavtalen har spilt en viktig rolle og foreslås videreført. Det er viktig at forskriften ikke bare henviser videre til en bransjeavtale. Da oppstår et lovtomt område – hvilke sanksjonsmuligheter finnes om noen «bare» bryter bransjeavtalen? Fra en helt annen sektor, skogbruk, ser vi akkurat denne problemstillingen. Brudd på bransjestandarden som forskriften henviser til, får ikke konsekvenser og henlegges av politiet fordi lovhjemmel for sanksjoner ikke er til stede. Det er dessuten frivillig å være med i en bransjeavtale, og en bransjeavtale styres av næringen selv og endres dermed gjennom andre prosesser enn forskrifter. Konkrete krav og virkemidler må derfor presiseres i forskrift. Bransjeavtalen kan ikke forventes å spille samme rolle som tidligere, men kan være med å definere en strengere standard enn minimumskravene i en lov.

Oversikt over innrapportert volum

Ansvar for å samle inn og kalibrere sammenstilling av innrapporterte volumer, slik at det harmonerer med EU, er uklart. Gode statistikker er viktig også for å kunne sammenligne over tid. Hvem skal ha ansvar? Det må stilles ressurser tilgjengelig for de som får ansvar. Innspill til hva det skal føres statistikk over:

- Data på reell utvikling i tonnasje
- Utvikling i type mat/matfraksjoner

Det må være mulig å sammenligne mellom aktører/sektorer, mellom land og regioner og for å kunne sammenligne over tid. Med ulik definisjon av matsvinn kan det være behov for å koordinere og kalibrere ulike statistikker mot hverandre.

Matvetts ressurspyramide

Dagens bransjestandard henviser til Matvetts ressurspyramide, som har et pris- eller et verdiperspektiv. Naturvernforbundet spør om dette er den best egnede metodikken. I andre sammenhenger legges UFF-prinsippet (unngå – flytte – forbedre) til grunn.

Aktsomhetsvurderinger

Naturvernforbundet er enig i at formålet med aktsomhetsvurderingene bør være å sørge for at produkter bestemt til næringsmidler i størst mulig grad inntas av mennesker og subsidiært går til dyrefôr. Kravet om aktsomhetsvurderinger bør gjelde både offentlige og private virksomheter som produserer, distribuerer, omsetter og serverer næringsmidler, det vil si som er registrerte hos Mattilsynet. I kommunene bør plikten gjelde for hver enkelt virksomhet, slik at det er lett å identifisere eventuelle problemer.

Naturvernforbundet mener det må stilles konkrete aktsomhetsvurderinger i hele verdikjeden. Eksempler på forhold som en forskrift bør omfatte, er vurderinger av pakningsstørrelser (som 2-for-1- og 4-for-3-tilbud) og andre volumrabatter på varer med begrenset holdbarhet.

Redegjøringsplikt

Naturvernforbundet støtter en redegjøringsplikt for aktsomhetsvurderingene. I tillegg til krav om dato for offentliggjøring mener vi redegjørelser skal kunne framvises ved konkrete henvendelser, slik åpenhetsloven legger opp til.

Matsikkerhet

Det virker fornuftig å benytte en metodikk ala matsikkerhet, som er kjent for bransjen. Det må også gjøres en vurdering av matsikkerhet kontra matsvinn. Hva er «sikker» mat, og hvor «sikker» trenger mat å være? Hvor skal grensen gå mellom at maten blir spist versus å være «trygg». Hvem skal gjøre vurderingen og etter hvilke kriterier? Jo lenger ut i verdikjeden vi kommer, jo vanskeligere blir det å bruke industriens definisjon og metodikk. Hvilket ansvar de ulike leddene har, må være avklart.

Donasjonsplikt

Donasjon av overskudd av næringsmidler er et viktig og effektivt tiltak mot matsvinn og samtidig et viktig sosialt tiltak. Matsvinnutvalget har vist at det finnes et stort potensial for å øke donasjon. Naturvernforbundet støtter derfor utvalgets forslag om å styrke virkemiddelbruken ytterligere for å sikre at donasjon finner sted der det er hensiktsmessig. I dag doneres kun 3,5 prosent av matsvinnet fra matindustrien. Det er derfor viktig at det innføres en plikt til donasjon fra sjømat- og matindustri og grossist til matsentralene eller andre frivillige organisasjoner.

Det må være helt tydelige kriterier for når **donasjonsplikt** oppstår, men det må også være mulig å donere også for de som ikke er omfattet av donasjonsplikt. I høringsnotatet nevnes både veldedige

organisasjoner, ideelle organisasjoner, frivillige organisasjoner og skoler som mulige mottakere, i tillegg til det som distribueres via matsentraler. Ettersom antall matsentraler er svært lavt, vil det i store deler av landet være mest aktuelt å donere direkte til de som skal servere maten. Naturvernforbundet mener alle typer registrerte frivillige og ikke-kommersielle organisasjoner skal kunne være mottakere.

Ettersom det er ønske om sterk reduksjon i matsvinn, og frivillige ordninger ikke har gitt måloppnåelse, er det viktigere at sikker mat faktisk konsumeres enn at bransjens lønnsomhet vernes. Det bør derfor være rause kriterier for hvem som KAN motta donasjon. Dette bør samordnes med merverdiavgiftsregelverket. Avhengig av hvor stort ambisjonsnivået faktisk er, kan det også vurderes om det er bedre å donere også til næringsdrivende enn at maten kastes. Vi har forståelse for at det oppstår merverdiavgiftsproblematikk som må løses. Det kan også da være aktuelt å sette visse krav til kommersielle mottakere.

Nedprising

Naturvernforbundet støtter også forslaget om krav til at alle dagligvarebutikker, uansett størrelse og beliggenhet, samt kiosk, bensin og servicehandel (KBS) systematisk må innføre nedprising for alle store varegrupper der det er hensiktsmessig, og at de aktivt må markedsføre slike produkter. En slikt påbud bør ikke hindre frivillig donasjon om nedprising ikke er tilstrekkelig.

Kunnskapsformidling

Det største matsvinnet står husholdningene for. Det er vanskelig å stille andre krav til husholdningene enn kildesortering av matavfall. For å utnytte både energien og næringsstoffene i matavfallet, er det ønskelig at mest mulig av dette avfallet blir ivaretatt i biogassanlegg.

Vi mener oppfordring til kildesortering av matavfall aktivt må kombineres med kunnskapsformidling om at dette er viktige virkemidler for å dempe natur- og klimakrisen. Kunnskapsbaserte kampanjer rettet mot husholdningene generelt om matsvinn vil bevisstgjøre enda flere forbrukere. Dette, sammen med aktsomhetsvurderinger om pakningsstørrelser og volumrabatter, kan også være med på å redusere matsvinnet i denne delen av verdikjeden. Krav om finansiering av slike kampanjer kan legges inn som en del av produsentansvaret dersom nedgangen i matsvinn ikke oppnås med lov og forskrift.

Sanksjoner og straff

Naturvernforbundet støtter at overtredelser av loven skal kunne straffes med bøter og mulkt. Selv om bransjen gjerne ønsker å videreføre bransjeavtalen, er det viktig at forskriftene er så tydelige at sanksjoner i praksis kan gjennomføres. En lov som kun har symbolverdi, vil neppe gi bedre resultat enn en bransjeavtale alene.

Vennlig hilsen

Anne Guri Solem

fagrådgiver

Naturvernforbundet